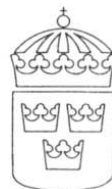

Riksdagens protokoll

1992/93:50

Tisdagen den 12 januari

Kl. 14.00 – 15.17

Protokoll
1992/93:50

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Lotta Edholm* (fp) avsgat sig uppdraget att vara suppleant i arbetsmarknadsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan om kompletteringsval till Riksdagens revisorer och till vissa utskott

Talmannen meddelade

dels att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Ulla Orring* till en riksdagens revisor och till andre vice ordförande för Riksdagens revisorer efter *Hans Lindblad*, *Bengt Harding Olson* som suppleant för Riksdagens revisorer efter *Ulla Orring*, *Lotta Edholm* som suppleant i försvarsutskottet efter *Hans Lindblad* samt *Lennart Rohdin* som suppleant i arbetsmarknadsutskottet efter *Lotta Edholm*,

dels att Socialdemokratiska riksdagsgruppen anmält *Krister Örnfjäder* som suppleant i trafikutskottet under *Birger Rosqvists* ledighet.

Talmannen förklarade valda till

en riksdagens revisor

Ulla Orring (fp)

andre vice ordförande för Riksdagens revisorer

Ulla Orring (fp)

suppleant för Riksdagens revisorer

Bengt Harding Olson (fp)

suppleant i försvarsutskottet

Lotta Edholm (fp)

3 § Meddelande om svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1992/93:52

Till riksdagen

Jag vill anmäla att Birgit Henrikssons interpellation 1992/93:52 om användning av hundar för identifiering av brottslingar m.m. inte kommer att kunna besvaras den 14 januari 1993, som tidigare meddelats, på grund av tjänsteresa. Jag har kommit överens med interpellanten om att besvara interpellationen den 20 januari 1993.

Gun Hellsvik

4 § Svar på fråga 1992/93:311 om neutralitetspolitiken

Anf. 1 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig vad jag menar med att "det har skapats en ny nationell konsensus om att neutralitetspolitiken tillhör ett skede som ligger bakom oss".

Frågan om grunderna för och benämningen på vår samlade säkerhetspolitik i den situation som uppstått dels genom de grundläggande förändringarna i den europeiska situationen under senare år, dels genom vår ansökan om medlemskap i EG har diskuterats här i riksdagen vid ett flertal tillfällen under det gångna året.

I mitt interpellationssvar den 15 januari förra året redogjorde jag utförligt för regeringens syn på denna fråga. Till denna syn anslöt sig riksdagen i allt väsentligt genom utrikesutskottets utlåtande 1991/92:UU19.

Pär Granstedt erinrar om att denna inriktning av säkerhetspolitiken innebär att vår militära alliansfrihet alltså består och att vi därmed också skall kunna vara neutrala i händelse av en konflikt i vårt närområde.

En allt viktigare del av vår samlade säkerhetspolitik är dock vår strävan efter deltagande i ett allt fastare utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete med andra europeiska stater. Detta innebär, att den för en neutralitetspolitik centrala frågan om undvikande av utrikespolitiska bindningar inte ställs på samma sätt som tidigare.

Tvärtom är ett fullvärdigt deltagande i det europeiska samarbetet, redan nu inom ESK och vid ett medlemskap även inom den Europeiska unionen, en förutsättning för att Sverige skall kunna bidra till att skapa den nya säker-

hets- och samarbetsordning som måste byggas i Europa efter kommunismens och Sovjetväldets fall.

Mot denna bakgrund, och mot bakgrund av de grundläggande förändringarna i Europa, går det inte längre att beskriva den samlade svenska utrikes- och säkerhetspolitiken som neutralitetspolitik. Kring denna slutsats råder efter det gångna årets debatter en bred nationell konsensus.

Prot. 1992/93:50
12 januari 1993

Svar på frågor

Anf. 2 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill tacka statsministern för svaret på min fråga. Det var bl.a. med anledning av en debattartikel i Svenska Dagbladet före jul som det på sina håll uppstod en viss osäkerhet om innebörden av den svenska säkerhetspolitiken när det gäller frågan om neutralitet. Jag tycker därför att det är värdefullt med de förtydliganden som vi nu har fått.

Det är viktigt att tänka på att neutralitetspolitik för Sveriges del aldrig har inneburit neutralitet i fredstid. Den är ju definierad som alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig. I själva verket har det förekommit många konflikter i världen där Sverige inte har varit neutralt.

Man kan t.ex. inte säga att Sverige var neutralt under Vietnamkriget, när vi aktivt stödde Nordvietnam. Vi kan inte heller säga att Sverige har varit neutralt i de konflikter som har rått i Sydafrika – i Angola, i Moçambique och internt i Sydafrika – där vi också aktivt har stött en part. Det finns även andra sådana exempel.

Vi har dock fört en alliansfri politik syftande till neutralitet i krig. Vi har slagit fast att den svenska alliansfriheten består, och syftet med denna alliansfrihet är att vi skall kunna vara neutrala i händelse av en konflikt i vårt närområde.

Samtidigt håller jag med om att man inte kan använda neutralitetspolitik som en beskrivning av vår totala utrikes- och säkerhetspolitik. Vi har också en ambition att skapa ett alleuropeiskt säkerhetssystem. Man har ganska länge talat om gemensam säkerhet. Lyckas vi med det blir vår neutralitetspolitik så att säga obsolet.

Men jag tycker ändå att det är viktigt att slå fast att ett av de säkerhetspolitiska instrument som vi har är en alliansfrihet som syftar till att vi skall kunna vara neutrala i händelse av en konflikt i vårt närområde.

Anf. 3 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det som förefaller att skilja oss åt är möjligtvis nyanser i tolkningar av det läge som har uppstått. Vi är överens om att vi är inne i ett skede av mycket starka förändringar av den säkerhetspolitiska verkligheten i Europa och att detta också innebär betydande förändringar av vår egen säkerhetspolitiska doktrin. Det innebär att vi numera aktivt strävar efter att gå in i ett utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete för att bygga upp säkerhets- och fredsordningar i Europa i dess helhet genom ESK och den förhoppningsvis kommande europeiska unionen.

Samtidigt bibehåller vi den militära alliansfriheten för att kunna vara neutrala i en konflikt i vårt närområde, om vi så skulle önska. Det är inte givet att neutralitet är ett självklart svar på varje konflikt även i vårt eget närområde. Låt mig bara erinra om att Sverige aldrig kan tänka sig att vara likgiltigt

i en situation där de tre baltiska staternas överlevnad skulle hotas. Men neutraliteten bibehåller vi som en säkerhetspolitisk möjlighet, och där är den militära alliansfriheten viktig för att så ännu skall kunna vara fallet.

Anf. 4 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag håller naturligtvis med om att vi inte i dag kan förutse exakt hur vi skulle ställa oss, om det verkligen blev en konflikt i vårt närområde, något som vi hoppas över huvud taget inte skall inträffa. Det kan naturligtvis mycket väl hända att vi skulle dras in i en sådan konflikt vare sig vi vill det eller inte och att neutraliteten inte blir möjlig. Men det måste vara ett övergripande mål för den svenska säkerhetspolitiken att förhindra att Sverige dras in i en militär konflikt.

Det bör naturligtvis för det första ske genom att vi deltar i bygget på ett fungerande europeiskt säkerhetssystem som gör att inga konflikter uppstår, för det andra genom att vi ser till att vi har bästa möjliga förutsättningar att hålla oss utanför en konflikt, om den verkligen skulle uppstå.

Jag kan se vilka påfrestningar en sådan ambition skulle drabbas av t.ex. om Baltikum drogs in. Men det viktiga är att vi bibehåller vår säkerhetspolitiska handlingsfrihet och att bästa möjliga förutsättningar för en neutralitet i händelse av en militär konflikt kan upprätthållas.

Anf. 5 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag tror att debatten kring dessa frågor kommer att fortsätta, men på den grund som Pär Granstedt och jag förefaller att vara överens om. Låt mig bara till kammarens protokoll föra två intressanta debattinlägg som har förekommit under de senaste dagarna.

Jag tänker för det första på f.d. ambassadören och kabinetssekreteraren Sverker Åström, som i Svenska Dagbladet för två dagar sedan talade om den nya säkerhetspolitik som måste formas efter neutralitetspolitikens pensionering, som den pensionerade ambassadören uttrycker saken.

För det andra det inlägg som departementsrådet Ove Bring, folkrättsakunnig på UD, nyligen har gjort, där han talar om att den som önskar klänga sig fast vid traditionell neutralitet i dag inte bejakar den progressiva utveckling i säkerhetspolitiskt avseende som statssamfundet äntligen är kapabelt att genomdriva. Här handlar det om just det som Pär Granstedt sade: att bygga en freds- och säkerhetsordning som förhindrar att konflikter uppkommer, och som, om de uppkommer, kan bidra till att lösa, begränsa och förhoppningsvis mildra konflikternas påverkan också på Sveriges säkerhet.

Anf. 6 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag har också tagit del av den här intressanta debatten. Det är onekligen en spännande tid vi lever i. Vi har anledning att se fram emot en säkerhetspolitik i en förändrad miljö som ger helt nya möjligheter att bygga säkerhetsarrangemang som inte var tänkbara tidigare.

Det kan emellertid finnas anledning att till listan av inlägg lägga det svar som försvarsministern gav på Sverker Åströms artikel. I svaret pekade han på omöjligheten för Sverige att uppträda som ett slags militär garant för de baltiska staterna. Helt klart måste våra insatser för att trygga de baltiska sta-

ternas framtida frihet framför allt ligga på det politiska planet. Våra möjligheter att med militära medel åstadkomma detta är trots allt utomordentligt begränsade.

Prot. 1992/93:50
12 januari 1993

Svar på frågor

Anf. 7 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Självfallet förhåller det sig på det sättet. I förhållande till de tre baltiska staterna har Sverige framför allt att se till att skapa den europeiska freds- och säkerhetsordning som i sig kan utgöra en del av det trygghetssystem som de baltiska staterna behöver som ett komplement till de ansträngningar som ligger i deras nationella politik.

Men jag tycker att det är viktigt att också säga att Sverige icke stod likgiltigt inför det sovjetiska anfallet mot Finland vintern 1939–1940, det s.k. vinterkriget, och att vi då icke förklarade oss neutrala i den konflikten. På samma sätt kan vi i detta nya europeiska läge hamna i situationer – som framför allt skall förhindras – där neutraliteten inte är det självklara utan där ett *politiskt* engagemang utöver vad en neutralitetspolitik skulle möjliggöra är det självklara svaret för vår del.

Anf. 8 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Det är givet att vi måste hålla olika alternativ och hållningssätt öppna i en så hypotetisk situation som den vi nu diskuterar. Det är emellertid viktigt att betona att vår huvudsträvan måste vara att skapa ett alleuropeiskt säkerhetssystem. Jag betonar ordet alleuropeiskt. Säkerhetssystemet måste alltså omfatta alla länder i Europa.

Det är också viktigt att vi i vårt säkerhetspolitiska agerande under tiden fram tills detta åstadkoms har det här målet i sikte. Det innebär att vi har intresse av att det inte uppstår säkerhetspolitiska arrangemang i Europa som isolerar vissa stater och gör att de känner sig utsatta, upplever en mer hotfull situation. Det är alltså viktigt att de säkerhetspolitiska lösningar som vi arbetar för verkligen är öppna också österut, så att en ny säkerhetspolitisk tudelning av Europa inte skapas.

Anf. 9 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig konkludera med två slutsatser i direkt anslutning till det som Pär Granstedt sade.

För det första skall vi skapa säkerhets- och samarbetsordningar som gäller Europa i dess helhet. Det gäller vårt arbete inom ramen för ESK och det gäller vårt förhoppningsvis kommande medlemskap i den europeiska unionen – det är kanske vår viktigaste säkerhetspolitiska uppgift under 1990-talet.

För det andra skall vi hålla olika alternativ öppna för framtiden när det gäller vad som kan komma att inträffa om konflikter också i vårt eget närområde uppstår. Men den militära alliansfriheten skall göra det möjligt för oss att vara neutrala i sådana konflikter om vi skulle bedöma det som den lämpliga politiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1992/93:302 om sysselsättningen i Uddevalla kommun

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lennart Nilsson har till statsministern ställt frågan om vilka samlade åtgärder regeringen är beredd att medverka till för att undvika att Uddevalla blir ett nytt Liverpool.

Frågan har överlämnats till mig.

Bakgrunden till Lennart Nilssons fråga är en förväntad hög arbetslöshet orsakad av bl.a. Volvos beslutade nedläggning av Uddevallafabriken.

Med hänvisning till mitt svar på Lennart Nilssons interpellation i samma ärende i november förra året påminner jag om att regeringens övergripande ansvar för näringslivet är att skapa goda allmänna förutsättningar för detta. Bland regeringens förslag och åtgärder på detta område märks sänkt företagsbeskattning och arbetsgivaravgift.

För en ökad sysselsättning är små och nyföretagandet viktigt. Regeringen har lämnat förslag till nya finansieringsmöjligheter för detta i form av nyföretagarlån och genom att inrätta riskkapitalbolag.

Utvecklingsfonderna är viktiga för finansieringen i såväl befintliga som ny-startade företag.

Regeringen följer utvecklingen i Uddevalla mycket noga. Från olika regionala företrädare med bl.a. berörda länsstyrelser har till regeringskansliet inkommit förslag om hur regionens resurser skall tas tillvara och till åtgärder för att utveckla regionen. En dialog förs från några departement med företag, kommun och länsorgan. Jag vill understryka den regionala och lokala nivåns ansvar i detta arbete.

I det korta perspektivet har jag som arbetsmarknadsminister ett stort ansvar för att enskilda som drabbas av arbetslöshet får möjlighet till utbildning eller andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Mitt och regeringens mål är att alla regioner i vårt land så snart som möjligt skall återkomma till en fullgod arbetsmarknad med god tillväxt.

Anf. 11 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga, även om jag hade ställt frågan till statsministern.

Bakgrunden till frågan är ganska enkel. Det är ju inte så att vi bara *förväntar* oss en arbetslöshet i Uddevalla på drygt 20 %, utan den är till sommaren ett faktum. För varje dag som går rycker den dag allt närmare då massor av människor kommer att få gå från sina jobb, och det finns inga andra jobb i stället.

I Uddevalla kommun blir arbetslösheten 40 % bland metallarbetarna. Vi kommer att ha en ungdomsgeneration, som över huvud taget aldrig kommer in på arbetsmarknaden. Det är med tanke på det som jag gör jämförelsen med England och just Liverpool.

Mot denna bakgrund tycker jag att man borde visa ett samlat ansvar från regeringens sida. Börje Hörnlund hänvisar till den dialog som förekommer. Det som då vore intressant och betydelsefullt att få reda på, inte minst för alla de människor som kommer arbetslösheten allt närmare, är huruvida re-

geringen är positiv till att vidta olika åtgärder som krävs, bl.a. i en demonstration och i en uppvaktning av statssekreterarna före jul. Det har förekommit uppvaktningar från Uddevalla kommun på olika departement och Länsstyrelsen har skickat en skrivelse om olika åtgärder.

Det gäller att försöka verkställa de här förslagen som finns framlagda, och min fråga till arbetsmarknadsministern är: Kommer den här dialogen att leda till ett positivt resultat för Uddevallaregionen?

Anf. 12 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! A och O är att framtidstron kommer tillbaka, inte minst i små och medelstora företag. Våra stora företag är av utomordentlig vikt för exportinkomster. De beställer varor. De nya jobben måste emellertid i hög utsträckning skapas i små och medelstora företag.

Inom mitt ansvarsområde har vi exempelvis startat egen verksamhet. Till min glädje är det förvånansvärt många som vill starta eget företag i dag. Vi har också studerat resultaten för företag under ett antal år, och resultaten är överraskande goda. 70–80 % av företagen överlever och utvecklas, och en del börja växa med fler anställda.

Det är en mycket viktig process. Lennart Nilsson vet att kostnadsläget för exportföretagen har, med produktivetsförbättringar och ändrad kronkurs, förbättrats i storleksordningen 30–40 %. Detta kommer att vara till hjälp i vårt exportarbete. Negativt är att denna produktivetsförbättring gör att det tillverkas väsentligt mycket mer med samma antal, eller mindre, anställda. Det är något av en mardröm just nu, dock en nödvändig process.

Vi har tredubblat satsningarna på infrastrukturen. Det är riktiga framtidsatsningar: Jag räknar med att vi kommer att ligga på hög nivå ett antal år framöver.

Utökad utbildning är viktig på alla nivåer – gymnasieskola, folkhögskolor, arbetsmarknadsutbildningar och inte minst högskoleutbildning, där Sverige ligger lågt.

Anf. 13 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Allt det som arbetsmarknadsministern nämner – olika typer av förbättringar – är naturligtvis bra. Men nu handlar det om att över 1 000 människor inte kan starta eget till försommaren, även om det har föreslagits i debatten att man skall starta eget. Med olika metoder måste deras kunskande utnyttjas för att så att säga övervintra i en besvärlig tid, för att man skall kunna komma i gång i juni.

Alla de pengar på Börje Hörnlunds departement som går till passiva åtgärder i form av utbetalning i A-kassa skulle kunna användas på olika sätt. Det är bl.a. detta som LO-sektionen framhöll när den träffade bl.a. statssekreteraren från Arbetsmarknadsdepartementet och föreslog att man skulle försöka hitta olika varianter till försöksverksamhet för att ta till vara de kunskaper och den kompetens som finns hos människorna. Det är egentligen vad min fråga gällde. Tar man på departementet sådana förslag, dialoger och synpunkter på allvar?

Anf. 14 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Självklart tas de på stort allvar. Det var ett par tre kommentarer i går eftermiddag och kväll att det finns de som eventuellt skulle eftersträva hög arbetslöshet. Lennart Nilsson lever nära verkligheten och är van att ta ett visst ansvar. Jag är övertygad om att det inte finns en enda ledamot i denna kammare eller på annan ansvarsfull nivå som inte förstår det negativa i hög arbetslöshet.

Det gäller att så fort som möjligt komma tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad och under tiden vidta så bra åtgärder som möjligt i framtidsytande riktning – utbildning, infrastruktursatsningar osv.

Jag kan tala om att jag sista arbetsdagen före jul, tyst och stilla och utan ståhej, var i Göteborg och träffade landshövdingen och ett antal experter för att ta del av det program som då var under framväxande. Det är inte färdigt än. Vi skall naturligtvis se seriöst på alla förslag.

Anf. 15 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag uppfattade det så att arbetsmarknadsministern, regeringen, kommer att behandla dessa frågor. Såvitt jag har kunnat läsa på den här dagen som jag haft till mitt förfogande finns det ingenting i budgetpropositionen som tyder på en satsning på Uddevallaregionen. Jag vill påstå att den är speciell, inte minst mot bakgrund av de problem som vi har i Trollhättan, som ju tillhör samma arbetsmarknadsregion. Man räknar med 22 % arbetslöshet.

Det är en speciell situation som kräver speciella insatser, kanske speciella medel och litet andra grepp än vad vi har varit vana vid i dessa sammanhang. Därför utgår jag ifrån att ministern kommer att beakta alla förslag som kan bidra till en lösning på problemen och att medverka till att skapa fram medel för verksamheter, i stället för att betala ut i A-kassa.

Anf. 16 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag ser ett mycket stort värde i den process som ligger framför riksdagen. Det kommer att läggas fram fler förslag för riksdagen förutom den nu framlagda budgetpropositionen.

Det här med plus och minus, finansiering eller icke finansiering, är i dagens budgetläge – vad gäller såväl statsbudgeten som Arbetsmarknadsfonden och Lönegarantifonden – sådant som alltid måste diskuteras när man diskuterar framtidsytande förslag. Jag ser fram emot en dialog.

Anf. 17 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Självfallet måste man diskutera finansieringsfrågan. Åtgärder som i dag kanske kortsiktigt leder till att budgetunderskottet ökar kan innebära att man får igen pengarna vid ett senare tillfälle.

Vi har i Bohuslän en rad olika infrastrukturprojekt. Det handlar om bl.a. en bro. Länsstyrelsen har också i sin skrivelse pekat på en rad olika objekt, som kortsiktigt skulle öka kostnaderna men som skulle komma tillbaka i form av bättre möjligheter för tillväxt i framtiden. Det är just detta som efterlyses av alla de människor som i sin vardag upplever oro för sina hus och

ser problem för de ungdomar som går ur gymnasieskolan till en ganska meningslös tillvaro, vilket i sin tur sätter sina spår på familjeliv och annat.

Prot. 1992/93:50
12 januari 1993

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

6 § Svar på frågorna 1992/93:309 och 310 om Israels deportation av vissa palestinier

Anf. 18 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Kent Carlsson har frågat mig om regeringen till den israeliska regeringen har framfört sina protester mot deportationen av 418 palestinier. Berndt Ekholm har frågat mig vilka åtgärder regeringen vidtagit resp. planerar att vidta med anledning av deportationen av palestinerna till bergen i södra Libanon. Jag besvarar båda frågorna i ett sammanhang.

Den svenska regeringen reagerade mycket snabbt på Israels beslut att, efter en rad våldsdåd på de ockuperade områdena, deportera över 400 palestinier. I ett uttalande den 18 december 1992 sade statsminister Carl Bildt: "Den senaste tidens upptrappade våldsaktioner från palestinsk sida liksom de israeliska repressalierna kan allvarligt störa fredsprocessen i Mellanöstern. Såväl tagande av gisslan och mordet på en israelisk polisman som den israeliska regeringens beslut att deportera 400 palestinier står i strid med både folkrättsliga och humanitära regler och principer."

Vidare uttrycktes den svenska regeringens förhoppning att de pågående fredssamtalen trots allt skall kunna fullföljas. Regeringens väl kända ståndpunkt, att en varaktig lösning av konflikten i Mellanöstern kan uppnås endast genom förhandlingar, upprepades.

I ett brev till min israeliske kollega, utrikesminister Shimon Peres, den 29 december 1992 har jag ytterligare förtydligat den svenska regeringens inställning. Jag betonade i detta bl.a. den vikt vi från svensk sida fäster vid folkrätten och skyddet av de mänskliga rättigheterna.

Jag påpekade också att den svenska regeringen anser att den fjärde Genèvekonventionen, som stadgar om skydd för civilbefolkningen i krigstid och förbjuder såväl deportationer från som inflyttning av den egna befolkningen i ockuperat territorium, är tillämplig på de ockuperade områdena och således måste respekteras – en ståndpunkt som dessförinnan framhållits i det svenska anförandet under Mellanöstern-debatten i FN:s generalförsamling den 4 december. Mot denna bakgrund framförde jag den svenska regeringens uppmaning till Israel att ompröva deportationsbeslutet.

Den svenska åsikten om deportationsbeslutet är således väl känd i Israel. Även EG-länderna, liksom flera andra stater, har gjort kraftfulla uttalanden med anledning av deportationen. Israel har dess värre ännu inte omprövat sitt beslut men ICRC, den internationella Röda kors-kommittén, har fått tillstånd att besöka de deporterade i lägret i södra Libanon.

Regeringen är djupt oroad över den händelseutveckling som den senaste tiden ägt rum i Mellanöstern. Den fredsprocess som, efter amerikansk skytteldiplomati i regionen, kunde inledas i oktober 1991 utgjorde ett historiskt genombrott. Ansvar för att tillvarata den möjlighet som därigenom öpp-

nats att få till stånd en fredlig lösning av den långa konflikten i Mellanöstern vilar tungt på alla inblandade parter. Under min resa till Israel och de ockuperade områdena den 20–24 januari kommer jag att få tillfälle att föra en fördjupad diskussion om dessa frågor med såväl israeliska som palestinska ledare.

Anf. 19 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

Jag vill börja med att citera ur den fjärde Genèvekonventionen, artikel 49: "Tvångsförflyttning, enskilt eller i massa, eller deportation av skyddade personer från ockuperat område till ockupationsmaktens eller annat lands territorium, ockuperat eller icke ockuperat, är oavsett de skäl som må anföras därför förbjudet". Denna konvention har Sverige skrivit under och därmed förbundit sig att se till att den efterlevs.

Det är helt klart att Israel har begått ett brott mot folkrätten genom sitt beslut att deportera 415 palestinier till södra Libanon. Man kan fråga sig om Israel skall tillåtas agera hur som helst i strid mot folkrätt och internationella regler, på det sätt som man har gjort i det här fallet liksom i många andra fall.

Det som förvånar mig i utrikesministerns svar är att man i princip jämställer enskilda palestiniernas våldsdåd – som bör fördömas – med staten Israels agerande, en stat som säger sig vara en rättsstat, men som utan domstolsförhandlingar eller annat har dömt 415 palestinier till deportering. Jag tycker att statsministern gjorde ett märkligt uttalande i december. Jag vill fråga utrikesministern om man menar att det går att jämställa enskilda palestinier och staten Israel på det viset.

Självfallet måste världssamfundet reagera. Folkrättens principer måste följas, och det måste gälla också för Israel. FN agerade ju i fallet Irak–Kuwait, där man tog i med hårdhandskarna och tvingade Irak att dra sig tillbaka. Det är viktigt att den svenska regeringen använder alla sina kanaler för att förmå Israel att acceptera folkrättens regler och följa dem. Jag vill fråga utrikesministern om man officiellt har framfört någon protest och om man har kallat den israeliske ambassadören till UD för att till honom framföra sitt kraftiga avståndstagande från Israels åtgärder.

Anf. 20 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag vill först tacka utrikesministern för svaret.

Det är naturligtvis en helt oacceptabel situation som palestinerna mycket länge har befunnit sig i och som nu råder för den här gruppen av drygt 400 palestinier som finns i de kyliga bergsområdena i södra Libanon.

Problemet med Hamas – den fundamentalistiska rörelsen som finns i området – löser man naturligtvis inte på det här sättet. Israel måste lära sig att hantera sina problem inom de gränser som man kontrollerar. Man kan bara komma till rätta med fundamentalismen genom att vidareutveckla fredsprocessen och genom att se till att situationen för palestinerna stegvis förbättras.

I ett av numren före nyår av tidningen Jerusalem Post står det i en rubrik att deportationernas syfte är att rädda de fortsatta fredssamtalen. Om det är

en åsikt som är vanlig i Israel, är man inne på en mycket farlig väg. Jag tror precis motsatsen: detta är mycket kontraproduktivt för att Israel skall kunna uppnå en långsiktig lösning av den här konflikten och åstadkomma fred. Vi kristna socialdemokrater framförde just den här åsikten strax före jul till Labours ordförande Rabin.

Jag tror att det är nödvändigt att den svenska regeringen protesterar i en sådan här situation. Det är också bra att så har skett. Men precis som Kent Carlsson efterlyser också jag officiella åtgärder och uttalanden som syns i pressen och som världssamfundet kan ta del av, t.ex. en sådan åtgärd som att kalla ambassadören till UD. Jag vill dessutom fråga vilka åtgärder därutöver som regeringen arbetar med för att bidra till en lösning av den aktuella konflikten. Vad kan regeringen vidta för ytterligare åtgärder?

Anf. 21 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Statsministerns uttalande fokuserar det samband som finns mellan palestinska våldsaktioner och det israeliska deportationsbeslutet. Bådaddera innebär ett hot mot fredsprocessen. Det finns alltså ett samband mellan orsak och verkan, som vi icke kan bortse ifrån. I sitt uttalande önskade statsministern att fördöma såväl våldsaktioner som strider mot alla humanitära principer som handlingar som står i strid med folkrätten.

Till Berndt Ekholm vill jag säga att jag delar hans bedömning att deportationerna är ett hot mot fredsprocessen. Det är därför viktigt att denna svåra fråga får en lösning och att beslutet omprövas, så att de deporterade får återvända till sina hem.

Det finns möjlighet för dessa båda riksdagsledamöter att ta del av det här brevet. Det är inget hemligt brev som har skrivits till Shimon Peres. Brevet överlämnades av Sveriges ambassadör till Israels utrikesministers ställföreträdare. Det är fråga om en officiell markering och protest, och innehållet är det som jag tidigare här redovisade.

Anf. 22 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Uppriktigt sagt är det ett märkligt svar som utrikesministern ger. Att jämställa enskilda palestiniers handlanden med rättsstatens Israels agerande är mycket märkligt. Det vore precis som att vi i Sverige skulle deportera alla kosovoalbaner bara för att ett antal kosovoalbaner har begått brott här. Så får man inte bete sig i en rättsstat. Staten Israel är en stat som skall följa de regler som gäller för stater.

Det är därför som statsministerns uttalande är mycket märkligt. Jag vill återigen ställa frågan: Är det rimligt att göra en sådan jämförelse som man gör i det här sammanhanget? Också jag tycker att man skall fördöma våldsbrott, vilket jag och andra som agerar i den här frågan gör.

Världssamfundet diskuterar nu sanktioner mot Israel om Israel inte följer FN:s resolution 799, som uppmanar Israel att låta palestinerna flytta hem. Kan regeringen tänka sig att delta i sådana diskussioner, om inte säkerhetsrådets beslut följs?

Anf. 23 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det är alldeles utmärkt att vi är överens om tolkningen av situationen, om hur allvarig den är. Så det kan lämnas därhän.

Men jag fick inget svar på min fråga om vilka ytterligare åtgärder som regeringen kan tänkas vidta. Det är här fråga om humanitära insatser för palestinerna. Det finns ju svensk personal i området, och vi har en tradition att göra insatser bl.a. via UNRWA och FN. Det vore angeläget att också Sverige försöker att bidra till att lösa den aktuella situationen.

Sedan finns det givetvis andra typer av åtgärder som vi kan vidta för att göra klart för Israel att den här frågan måste bringas till en lösning för israelernas eget bästa. Jag undrar då vilket budskap som utrikesministern har tänkt att framföra under sin resa i Israel.

Anf. 24 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! För min del tycker jag att det är mycket märkligt att Kent Carlsson inte kan se verkligheten som den är, nämligen att det var terrororganisationen Hamas våldsdåd som utlöste det israeliska beslutet att vidta den folkrättsstridiga åtgärden. Det förvånar mig att Kent Carlsson inte kan se detta samband.

Regeringen vidtar en mycket konkret åtgärd genom att jag skall resa till Israel nästa vecka. Jag kommer då att föra samtal både med israeliska företrädare och med palestinska företrädare. Jag räknar med att få god tid för alla dessa samtal. Jag kommer att mycket klart framföra den svenska regeringens åsikt om bl.a. deportationerna, som självfallet kommer att vara en av samtalspunkterna.

Anf. 25 KENT CARLSSON (s):

Fru talman! Låt mig deklarerat att jag självfallet stöder fredsprocessen. Jag delar den uppfattning som Berndt Ekholm har gett uttryck för, att deportationerna är kontraproduktiva och att de skadar fredsprocessen. Det är synd, eftersom det är den enda vägen när det gäller att lösa konflikten mellan Israel och Palestina.

Jag vill återkomma till frågan om det här med rättsstaten. Jag kan förstå att man i Israel reagerar för alla våldsdåd. Men beträffande Sveriges regering, som har att följa folkrätt och annat, är statsministerns uttalande märkligt. I detta uttalande jämföras alltså enskilda palestiniers handlingar och Israels agerande. Därmed minskas staten Israels ansvar att agera som en stat skall göra. Om det finns våldsverkare, skall dessa släpas inför skranket och dömas. Man kan inte klumpa ihop dem och skicka i väg dem. Det finns ingen annan riktig rättsstat som får göra på det sättet.

Jag måste återigen fråga vilka övriga åtgärder regeringen vidtar för att lösa detta problem. Är man beredd att i FN diskutera sanktioner i det fall att Israel inte följer säkerhetsrådets resolution 799?

Anf. 26 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Vi måste naturligtvis vara klara i vårt budskap för att de här palestinerna skall få återvända. Det är viktigt att regeringen fortsätter att framföra det budskapet. Nu räcker inte bara ord, utan det krävs också handling. Det är därför jag har pekat på humanitära insatser och insatser för att hjälpa palestinerna i den svåra situation som de befinner sig i både i det aktuella området och i de ockuperade områdena.

Att resa till Israel just när den uppkomna situationen är för handen kan vara diskutabelt. Men jag tycker trots allt att det är riktigt att göra det. Men då är också markeringarna viktiga. Det är mycket viktigt att budskapen går fram att vi från svensk sida inte accepterar en sådan här situation samtidigt som vi naturligtvis vill värna Israels intressen. Men det är mycket viktigt att de får klart för sig att de inte kan få uppträda på det här sättet. Det är därför viktigt att vi har någonting med oss i paketet. Jag återkommer till frågan om det finns några åtgärder som regeringen har förberett och funderat över som redan nu skulle kunna diskuteras här.

Anf. 27 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara återigen upprepa att den svenska regeringen fördömer deportationsbeslutet. Jag ser fram emot de möjligheter som jag i nästa vecka kommer att få till en direktinformation på platsen och att få föra samtal om dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1992/93:299 om avveckling av kärnkraften

Anf. 28 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att kärnkraftsavvecklingen skall kunna ta sin början.

Till att börja med vill jag erinra om vad jag anförde här i kammaren vid frågestunden den 17 november 1992 beträffande omställningen av energisystemet.

I regeringens förklaring fastslås att energiöverenskommelsen från år 1991 ligger fast. Det innebär att de utgångspunkter för omställningen av energisystemet som överenskoms mellan Centerpartiet, Folkpartiet och Socialdemokraterna utgör basen för regeringens energipolitik.

I överenskommelsen sägs bl.a. att landets elförsörjning skall tryggas genom ett energisystem som i största möjliga utsträckning grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt en effektiv energihushållning. Stränga krav skall ställas på säkerhet och omsorg om miljön vid användning och utveckling av all energiteknik.

Vidare sägs att omställningen av energisystemet måste, vid sidan av säkerhetskraven, ske med hänsyn till behovet av elektrisk kraft för upprätthållande av sysselsättning och välfärd. När kärnkraftsavvecklingen kan inledas och i vilken takt den kan ske avgörs av resultaten av hushållningen med el, tillförseln av el från miljöacceptabel kraftproduktion och möjligheterna att bibehålla konkurrenskraftiga elpriser.

Den utfrågning kring kärnkraftens säkerhet och sårbarhet som genomfördes den 4 december 1992 har inte på något avgörande sätt förändrat dessa förutsättningar. Ytterligare information har tillförts, men den politiska överenskommelsen påverkas inte.

Omställningen och utvecklingen av energisystemet bör grundas på långsiktigt hållbara politiska beslut. Detta förutsätter bred politisk majoritet.

Besluten måste vara sådana att fastlagda mål för energipolitiken framstår som trovärdiga över tiden. Under första hälften av 80-talet ökade elanvändningen kraftigt. Under decenniets senare hälft uppgick den genomsnittliga ökningen till endast 0,7 % per år. De senaste åren har vi haft förhållandevis milda vintrar. Elanvändningen beräknas under 1992 ha minskat med ca 2 %, bl.a. till följd av rådande mycket djupa lågkonjunktur. Vidare har en effektivare elanvändning hållit tillbaka förbrukningen.

Detta innebär emellertid inte att det skapats långsiktigt utrymme för en minskad kapacitet i elproduktionssystemet. Det är därför viktigt att fullfölja de energipolitiska program som pågår och vilkas hittills uppnådda resultat redovisas i årets budgetproposition.

Anf. 29 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag är dock inte nöjd med svaret, vilket miljöministern säkert kunde förutse.

Fem av landets tolv kärnkraftreaktorer har under en längre tid varit avstängda på grund av säkerhetsproblem. Två har nyligen beviljats tillstånd att få starta igen.

Med anledning av bl.a. säkerhetsproblemen, men också med anledning av frågor kring säkerheten i tillförseln av energi, hölls en offentlig utfrågning i början av december. Jag var där och lyssnade på vad som sades. Min slutsats var att det med tanke på tillförseln av energi och med anledning av säkerhetsproblemen skulle vara fullt möjligt att påbörja kärnkraftsavvecklingen. Av de referat som gjordes i media fick jag intrycket att miljöministern delade den uppfattningen. Det är därför jag har ställt denna fråga. Jag har utgått ifrån att regeringen kollektivt har utvärderat utfrågningen och dragit slutsatser av den. Eftersom miljöministern undviker att beröra den delen av frågan vill jag upprepa den. Om regeringen inte kollektivt har värderat resultatet eller dragit några slutsatser av utfrågningen menar jag att det kanske rent av var litet oärligt att anordna utfrågningen. Den kanske inte var avsedd att tjäna som underlag för de fortsatta politiska besluten, utan mer som ett spel för gallerierna. Det skulle i så fall vara mycket beklagligt.

Miljöministern hänvisar till den energipolitiska överenskommelsen mellan tre partier. Jag ifrågasätter om det verkligen är den energiöverenskommelsen som gäller, eftersom den innebär att man skall påbörja avveckling av kärnkraften när det är möjligt. Det är möjligt nu. Är det inte i själva verket en helt annan outtalad energiöverenskommelse som gäller i det här landet för närvarande, som domineras och dikteras av Moderata samlingspartiets politik i dessa frågor och som innebär att någon avveckling över huvud taget inte är förestående?

Anf. 30 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag förstår att Annika Åhnberg har tagit intryck av utfrågningen. Det finns all anledning att göra det.

Jag vill återkomma till vad jag själv vid utfrågningen sade i sammanfattningen. Beredningsprocessen i regeringskansliet är inte avslutad. Däremot är hela utfrågningen utskriven nu, vilket ger möjlighet att mer i detalj analysera den. Det är inte på det sättet att det enda intressanta underlaget i det

här sammanhanget är uttalanden från utfrågningen. Det pågår också utredningar på olika håll, vilket jag nämnde i min avslutning. Särskilt nämnde jag Göran Steens utredning, som SKI själv har initierat. Vi har via media under de senaste dagarna fått veta att motsvarande uppdrag har lämnats av Vattenfall när det gäller kärnreaktorerna. Det är bra att så sker och att berörda parter agerar på olika sätt. Det finns också mer av den sortens material. Jag utlovade också, vilket kommer att ske, att det samlade materialet skall bli föremål för en samlad diskussion i regeringen som helhet vid en allmän beredning, vilket var anmält före utfrågningen. Det är en självklarhet, därför att annars kunde intrycket bli precis det som Annika Åhnberg sade, nämligen att frågan mynnade ut i intet och blev ett spel för gallerierna. Så är det inte alls.

Det är en utomordentligt allvarlig händelseutveckling som har kunnat bevitnas under den senaste tiden med mycket stora konsekvenser och frågetecken beträffande såväl säkerhet som sårbarhet främst i det svenska elenergisystemet. Självfallet ser regeringskansliet och regeringen allvarligt på den situationen och kommer att dra slutsatser när materialet har samlats. Hearsningen var *en* del av detta.

Anf. 31 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag får nu intrycket att denna diskussion pågår inom regeringen och att det förhoppningsvis kan komma förslag rörande avvecklingen som grundar sig på en mer samlad bedömning. Men det är mycket osäkert när i tiden ett sådant förslag kan väntas. Som jag ser det är behovet av beslut akut.

Energiöverenskommelsen, som jag som kärnkraftsmotståndare inte var nöjd med eftersom jag tyckte att den var för vag och otydlig, byggde ändå på en överenskommelse över de dåvarande och nuvarande blockgränserna. Tanken var, som jag uppfattade den, att den skulle ha giltighet oavsett vilket politiskt block som hade makten. I den överenskommelsen ingick också att man årligen skulle utvärdera säkerheten och andra aspekter för att finna vägar att gå vidare.

Jag undrar hur man konkret lever upp till energiöverenskommelsen. Hur ser de fortsatta överläggningarna mellan de tre parterna i överenskommelsen ut? På vem vilar initiativet? Vem gör utvärderingarna? Hur driver ni arbetet vidare? Jag får intrycket att överenskommelsen inte existerar i praktiken.

Anf. 32 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jo, energiöverenskommelsen existerar, både på papperet och i praktiken. Dessutom är det, efter den nya regeringens bildande, fem partier som står bakom den, eftersom detta är inskrivet i regeringsförklaringen.

Jag vet inte om Annika Åhnberg har hunnit läsa budgetpropositionen – om än inte alla bilagor – men i bil. 13 från Näringsdepartementet finns en redovisning av de energipolitiska programmen. Där återfinns de delar som är relevanta för just en konkret uppföljning av energiöverenskommelsen. Där finns en redovisning av läget och Energirapport 1992 från NUTEK. Därefter redovisar föredragande statsråd sina överväganden.

I det sammanhanget är det viktigt att peka på de delar som har sin grund bl.a. i energioverenskommelsen och i andra beslut. Det gäller utveckling och introduktion av ny energiteknik, stöd till kraftvärmeproduktion med bio-bränslen, stöd till vindkraft och stöd till solvärme.

Anf. 33 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Jag har förvisso inte läst alla bilagor till budgetpropositionen, men just den här har jag tittat på. Den innehåller också NUTEK:s prognoser för energibehovet fram till sekelskiftet. Jag noterar att NUTEK inte räknar med att avvecklingen av kärnkraften skall påbörjas före sekelskiftet, eftersom man redovisar produktionen för de tolv reaktorer som nu är i drift.

Det här resonemanget, där man hänvisar till NUTEK:s analyser och prognoser, blir ett cirkelresonemang. Om det är NUTEK:s prognoser man stöder sig på och NUTEK i sina prognoser stöder sig på att det inte finns en tillräcklig uttalad politisk ambition, som lägger en påbörjad kärnkrafts-avveckling som grund, är det inte ett hållbart resonemang.

Miljöministern upprepar att det är fem partier som står bakom energioverenskommelsen. Jag ifrågasätter det. Om det vore så, skulle man ha tagit utfrågningen i december på allvar och sett till att med någon hastighet redovisa hur kärnkraftsavvecklingen skall inledas. Hur skall det gå till? Det finns ingenting sagt om hur i tiden avvecklingen skall gå till.

Anf. 34 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag är ledsn att behöva påpeka en del elementära saker för Annika Åhnberg, men detta med avvecklingen har sina juridiska och ekonomiska komplikationer, utöver de energipolitiska. Jag utgår från att vi båda är medvetna om detta.

Jag kan också meddela att regeringen omedelbart före jul beslutade att utreda kärnkraftens totala kostnadsansvar. Det har inte uppmärksammats i media, men det är ett beslut som har fattats med anledning av de årliga finansieringsbeslut som gäller kärnkraftens avfallshantering och rivning av reaktorer. Det arbetet kommer nu att igångsättas.

Den konkreta uppföljningen av energioverenskommelsen är alltså årliga avstämningar, och det är en sådan avstämning som kan avläsas i bil. 13.

Anf. 35 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Det är uppenbart – det var alltså miljöministerns slutsats av utfrågningen – att det är möjligt att påbörja kärnkraftsavvecklingen. I redovisningen i bilagan till budgetpropositionen anges inte hur det skall gå till, därför att det inte finns någon sådan uttalad ambition. Men det finns ingenting i redovisningen i sig som säger att det är omöjligt. Många av remissinstanserna har ifrågasatt NUTEK:s prognoser.

Det skulle vara intressant om miljöministern redovisade vilka juridiska och ekonomiska komplikationer som han avser just nu.

Att ett antal av våra reaktorer inte har någon tidsbegränsning, när det gäller hur länge de skall drivas, och att andra har ett driftstillstånd fram till år 2010 är naturligtvis en komplikation, men om kärnkraften skall vara avveck-

lad år 2010 måste man någon gång konkretisera planerna. Det kommer alltid att medföra juridiska och ekonomiska komplikationer, såvitt jag kan förstå.

Prot. 1992/93:50
12 januari 1993

Svar på frågor

Anf. 36 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är helt riktigt att det finns sådana komplikationer, oavsett tidpunkt. Enligt min uppfattning minimerar man dem genom en successiv avveckling. Det är det som hela diskussionen har gällt under 80-talet, och även dessförinnan, dvs. hur det skall ske.

Vi hade också en diskussion om förtida avveckling, dvs. före den tekniska livslängden 25 år. Under nästa valperiod jubilerar de första 25-åringarna, och det betyder att frågan ställs på sin spets, om man vill gå in för en successiv avveckling eller om man vill hålla sig till den utmätta tekniska livslängden, som också är avskrivningstid. Det är naturligtvis en mycket avgörande tidshorisont.

Anf. 37 TALMANNEN:

Jag medger ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 38 ANNIKA ÅHNBERG (-):

Fru talman! Kärnkraftsfrågan står hela tiden på sin spets – det är just det som är problemet. Det är det som säkerhetsproblemen och avställningen av fem reaktorer har visat.

Miljöministern talar om en successiv avställning av kärnkraften. Men om den skall vara successiv måste den någon gång ta sin början – annars står vi där år 2010, och då handlar det inte om någon successiv avställning utan om en omedelbar avställning. Jag är inte nöjd med svaren på dessa frågor.

Dessutom vill jag slutligen tillägga att de protester och reaktioner som har kommit från vårt grannland Danmark är väl värda att ta på allvar och att höja över surströmmingsdebattnivån. Jag hoppas att det i det fortsatta arbetet ingår seriösa överläggningar med Danmark om hur avvecklingen skall ske. Danskarna har rätt att ställa anspråk i sammanhanget.

Anf. 39 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag ställer inte godvilligt upp som kärnkraftens försvarsadvokat, som bekant. Vi hade en folkomröstning, där det alternativ som Annika Åhnberg och jag stod för inte vann. Det finns alltså demokratiska restriktioner, som vi måste ta på allvar.

Det var i ett läge när man i vissa kretsar försökte göra energipolitik till någonting som marknaden skulle sköta som energiöverenskommelsen slöts. Den var viktig för att skapa den politiska trovärdighet som krävs och kommer att krävas i än högre grad när kärnkraften skall börja avvecklas.

Självfallet är syftet med de program som redovisas här, med årliga avstämningar enligt energiöverenskommelsen, just att öka detta utrymme. Sedan kan olika bedömningsdiskussioner föras om vad som är möjligt i dagsläget, men då skall man också ha klart för sig – det har jag alltid klargjort – att man skall ta reda på konsekvenserna. Det är alltså inte bra om Danmark kör sju kolkraftverk för att täcka vårt underskott vid avställningen av reaktorer i

södra Sverige, utan sådana aspekter måste också beaktas. Men visst är det möjligt, praktiskt sett, att avveckla kärnkraften och att börja i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1992/93:308 om ändrad tjänstgöringsort för officerare i flygvapnet

Anf. 40 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Lars Stjernkvist har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att ekonomiskt förbättra läget för yrkesofficerare som berörs av nedläggningar inom flygvapnet.

Jag vill inleda med att erinra om att skälet till avvecklingen av förband är de besparingskrav som statsmakterna har ålagt försvaret. Det statsfinansiella läget kräver besparingar även inom försvarets område. Genom att man lägger ned fredsförband, möjliggörs också satsningar på materiell kvalitet. Det är därför viktigt att nedläggningarna genomförs på ett sådant sätt att besparingsmålet inte äventyras.

I går – den 11 januari 1993 – överlämnade regeringen 1993 års budgetproposition (prop. 1992/93:100) till riksdagen. I denna proposition (bil. 5) behandlar jag även personalfrågorna, främst med inriktning på den avveckling av övertaliga officerare som är nödvändig. Jag redovisar där de åtgärder som har vidtagits och som planeras med anledning av 1992 års försvarsbeslut.

När det gäller den speciella fråga som Lars Stjernkvist tar upp vill jag säga följande.

Ett nytt arbete inom försvarsmakten som medför flyttning till en ny bostadsort innebär naturligtvis merkostnader för den enskilde arbetstagaren.

Ersättning för dessa kostnader kan betalas ut till arbetstagaren i den omfattning och på de villkor som följer av kollektivavtal. I ett sådant avtal för försvaret finns bl.a. bestämmelser om ersättning i samband med förlust vid försäljning av bostad. Dessa bestämmelser gäller fortfarande. Statens arbetsgivarverk har däremot återkallat delegeringen till lokal myndighet att besluta i dessa frågor. Detta innebär att ärenden om ersättning för förlust vid försäljning av bostad prövas av Arbetsgivarverket.

Det är i första hand en fråga för parterna på arbetsmarknaden att pröva om det finns ett behov av att ändra eller komplettera gällande avtal.

Anf. 41 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Låt mig först säga att jag inte ifrågasätter försvarsbeslutet. Jag inser att vi behöver lägga ner förband för att få ekonomin i balans. Jag försöker, med denna fråga och en tidigare fråga, bidra till att denna avveckling sker på ett så ansvarsfullt och smidigt sätt som möjligt och med största möjliga hänsyn till de människor som berörs.

Den uppfattning jag har bibringats genom samtal med de anställda i Norrköping som berörs av försvarsbeslutet är att det i verkligheten inte fungerar så som statsrådet refererade. Formellt sett är det självfallet så. Däremot har

jag fått uppgifter som pekar på att det inte fungerar så i praktiken. De som nu riskerar att göra stora förluster i samband med att de måste sälja sina bostäder har fått nej till svar på frågan om det är möjligt att få något slags ersättning. Jag vill därför formulera frågan så här i stället: Är statsrådet beredd att ta kontakt med de berörda myndigheterna för att ta reda på hur det faktiskt ser ut i verkligheten?

Anf. 42 Försvarsminister ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! Får jag först säga att det är alldeles självklart att denna typ av avveckling av personal skall ske med största möjliga hänsyn till de anställda och inte minst till deras familjer, som ibland också kan drabbas mycket hårt. Där är vi överens. Det är emellertid så att de bestämmelser som gällde tidigare faktiskt gäller fortfarande. Det har alltså inte skett någon ändring av det materiella innehållet i bestämmelserna. Däremot är beslutanderätten, som tidigare var delegerad till lokal myndighet, numera centraliserad, för att vi skall få en bättre enhetlighet. Det skall inte innebära att man i det enskilda fallet gör några ekonomiska eller andra förluster, t.ex. rättsförluster. Skulle det visa sig att detta inte fungerar ankommer det i första hand på de anställdas fackliga organisationer att ta upp frågan och se om de kollektivavtalsvägen kan hitta en lösning.

Självfallet skall jag informera mig om hur det hela fungerar i praktiken. Det kan jag naturligtvis lova. Däremot har jag som enskilt statsråd inte rätt att gripa in och ändra bestämmelserna. Då skulle jag göra mig skyldig till ministerstyre. Det måste gå den vanliga vägen.

Anf. 43 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag förstår att statsrådet med tanke på sitt förflutna inte vill göra sig skyldig till ministerstyre. Det vore ödesdigert.

Jag noterar att vi är helt överens i sakfrågan. Det skall vara möjligt för arbetsgivaren att betala ersättning till anställda som åläggs att flytta. Vad vi möjligtvis är oense om är hur verkligheten ser ut. Jag ser inte det som något oöverkomligt problem. Med gemensamma krafter borde vi kunna förmedla till de berörda vilka regler och beslut som faktiskt gäller. Jag tackar för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1992/93:300 om industripolitiken och sysselsättningen

Anf. 44 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Lennart Nilsson har frågat mig om regeringen har någon industripolitik som kan förhindra att var femte uddevallabo blir utan jobb.

Volvo har fattat beslut om avveckling av Uddevallafabriken, och bilmonteringen väntas upphöra under maj i år. Denna utveckling är djupt beklaglig för sysselsättningen i såväl Uddevalla som alla de orter där underleverantörer drabbas. Men det finns ingen anledning att ifrågasätta det riktiga i beslu-

tet. Nya effektivare produktionsmetoder och lågkonjunkturen i Europa och USA har ökat rationaliseringstrycket i bilindustrin i både Sverige och vår omvärld. Vårt höga kostnadsläge har också aktivt medverkat till företagens besvärliga situation.

Regeringen bedriver i dag en offensiv näringspolitik för att möjliggöra för de svenska företagen att konkurrera effektivt på en allt hårdare marknad.

Under perioden 1991–1993 kommer företagens skatter att sänkas med ca 36 miljarder kronor. Till detta skall läggas effekterna av kronans depreciering. Detta innebär sammantaget en kraftig förbättring av konkurrenskraften.

Vidare bygger regeringen med hjälp av de avvecklade löntagarfondernas medel upp en privat riskkapitalmarknad för småföretag. Denna marknad fördubblas i ett slag, och samtidigt införs ett system med s.k. nyföretagarlån. Genom den av riksdagen beslutade bankgarantin tar staten ansvaret för ett fungerande betalningssystem.

Andra viktiga åtgärder har aviserats i regeringens småföretagsproposition hösten 1991, och ytterligare åtgärder kommer inom flera områden, bl.a. forskningsområdet och på skattesidan.

Genom redan beslutade och kommande åtgärder kommer Sverige att ha den kanske mest konkurrenskraftiga bolagsbeskattningen i Europa. Tillsammans med avskaffandet av utlänningsförbehållet i aktiebolagslagen kommer detta att göra Sverige till ett attraktivt investeringsland. Detta kommer att komma hela landet till del, så också Uddevalla.

Anf. 45 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret. Bakgrunden till min fråga är den omvälvning som har skett i Uddevalla under ett antal år. Vi hade för tio år sedan ungefär 25 % industrisysselsatta i kommunen. Vi räknar med att andelen nästa år ligger på 8 %, och då är Samhall, Bohusgruppen, den största industriarbetsplatsen. Det innebär att det kommer att bli enorma problem.

Vi kan diskutera historien, men det är ganska meningslöst i dag. Det handlar ju om människors framtid. Jag funderar på vilket ansvar ministern och regeringen anser att Volvo har i detta sammanhang, med utgångspunkt i de stöd som Volvo har fått från samhället. På vilket sätt resonerar man i Näringsdepartementet om hur Volvo kan medverka för att klara framtiden? Det finns ett viktigt kunnande hos människorna på Volvofabriken.

Det handlar också om fönsterfabriken Elit-Fönster, som kommer att läggas ner under sommaren. Jag tror att fönsterfabriken i Uddevalla är en av Sveriges modernaste. Inte minst bland de anställda diskuteras om företaget kan övervintra och behålla den fabrik som finns. De anställda är övertygade om att det finns ett behov inför framtiden, särskilt på exportsidan, att kunna konkurrera med utländska företag på fönstermarknaden. Människorna på fabriken undrar om regeringen är beredd att diskutera olika former av åtgärder för att företaget skall kunna övervintra, för att klara bl.a. exporten. Det handlar inte enbart om nyföretagande, utan också om att rädda den kapacitet som finns.

Anf. 46 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Den helt dominerande delen av de satsningar regeringen har gjort har gått till befintliga företag. 36 miljarder har satsats på förbättringar av bolagsbeskattningen. Dessutom har satsningar gjorts på riskkapitalföretag och, ovanpå det, en satsning på nyföretagarlån. Vi kan skapa förutsättningar för en industriell expansion. Det är det vi gör i och med den kraftiga förbättring av konkurrenskraften som nu sker i svenskt näringsliv, en förbättring som saknar motstycke under senare årtionden.

Vi gör den bedömningen att staten inte skall gå in med pengar i enskilda bolag för att klara de enskilda situationerna. I stället skapar vi förutsättningar för expansion. Elit-Fönster har nu, som andra företag, en utomordentligt god förutsättning att gå ut på exportmarknaden. Kronan har gått ner i värde ungefär 20 %. Arbetsgivaravgifterna har sänkts. Produktiviteten har höjts gentemot omvärlden. Det är nu vi måste göra satsningarna. Vi kan skapa förutsättningarna. Sedan gäller det att ta vara på förutsättningarna för att få en expansion.

Den andra frågan rörde Volvo och dess ansvar. Jag vet att min kollega Börje Hörnlund har haft en omfattande diskussion med Volvo om dess ansvar i Uddevalla. De pengar som Volvo där fått var huvudsakligen regionalpolitiska medel som härleds från Arbetsmarknadsdepartementet. Därmed är det Arbetsmarknadsdepartementet som kan ställa krav.

Anf. 47 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Vi kan utgå från Elit-Fönster och dess ansvar här. Hemmamarknaden drabbas emellertid av att det inte längre byggs här i Sverige, och detta har lett till en kollaps. Även om förutsättningarna är riktiga, dvs. att det på sikt är möjligt att exportera fönster, så kan ett glapp i tiden konstateras.

Men det finns olika idéer. Exempelvis har ju i stort sett det gamla Jugoslavien fördärvats. Vidare gäller det förhållandena i Baltikum t.ex. I stället för att betala ut A-kasseersättning till de här människorna i Uddevalla kunde det kanske gå att hitta uppslag när det gäller export av fönster till det forna Jugoslavien, Baltikum osv. för att under en övergångstid klara den uppkomna situationen.

Jag undrar om regeringen är beredd att diskutera sådana lösningar tillsammans med människorna på Elit-Fönster.

Anf. 48 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Vi tror inte att det är regeringen som skall föra diskussioner med Elit-Fönster.

Vi har skapat två stora portföljbolag, sex riskkapitalbolag, för vilka vi tog medel från löntagarfonderna just för att kunna göra riskkapitalsatsningar när det gäller att föra in kapital i företag med framtidsutsikter och förutsättningar att konkurrera.

Jag tycker att den naturliga lösningen vore att Elit-Fönsters ledning tar kontakt så snart AB Bure i Göteborg organiserat sig för att se om det går att finna en hållbar affärsidé och att göra en kompetent kommersiell prövning

av Elit-Fönsters framtida konkurrensförutsättningar och möjligheter att inte bara överleva utan också, förhoppningsvis, att expandera.

Anf. 49 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Jag utgår från att ministern, även om det sitter långt inne, är positiv till att man försöker hitta lösningar för att klara sysselsättningen och framtiden när det gäller Elit-Fönster.

Så till en annan fråga, i motsats till det som ministern här säger om en offensiv näringspolitik. Det finns ju en del företag som har anknytning till varvsnäringen i Bohuslän. Vidare skall ju varvsstödet avvecklas. Men de konkurrentländer som vi har att leva med – t.ex. Danmark och Norge – har inte gjort samma sak. Det innebär att det blir en snedvriden konkurrens, som kan medföra en utslagning av den obetydliga kapacitet som vi har när det gäller varvsnäringen.

Min fråga till ministern blir därför: Är det inte rimligt att ha lika villkor i Sverige som i andra länder när det gäller varvsstödet – dvs. att man är beredd att ompröva det beslut om varvsstödet som vi fattade beslut om 1989 med utgångspunkt i att andra också skulle avveckla men som de inte har gjort?

Anf. 50 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det här gäller Elit-Fönster, precis som alla andra bolag. Jag tror inte att det är Näringsdepartementet eller enskilda tjänstemän i kanslihuset som skall göra affärsmässiga prövningar av enskilda företag.

I nuvarande läge, och även i normalläget, vore detta en fullständigt orimlig arbetsbelastning. Dessutom vore det en mindre kompetent bedömning. Detta skall i stället göras på marknadens villkor av kommersiellt kompetenta personer. Därför har vi bidragit till en av de största riskkapitalmarknadssatsningarna i Västeuropa i modern tid – detta gäller även Elit-Fönster.

Sedan något om varven. Jag har tidigare här i kammaren vid ett flertal tillfällen noterat att det finns ett i stor enighet fattat beslut om en avveckling av varvsstödet. Det skulle även ske inom det s.k. EG-området. Såvitt vi känner till har ännu inte något beslut fattats om en förlängning inom EG. Men vi följer utomordentligt nära den utveckling som sker inom Europaområdet för att se vad man där gör med sitt varvsstöd.

Anf. 51 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Faktum är att varvsstödet fortsatt gäller – i motsats till hur det är i Sverige. Det innebär att konkurrentländerna kan ta hem order. I stället för att vi bygger båtar till Styröbolaget i Göteborg på ett svenskt varv kan det alltså bli så, att order går till utlandet just beroende på konkurrenssituationen.

Jag delar ministerns uppfattning om att det exempelvis när det gäller Elit-Fönster måste göras en affärsmässig, marknadsmässig, bedömning av förutsättningarna för framtiden. Men jag utgår från att man på Näringsdepartementet ändå är beredd att diskutera och att förmedla kunskaper, som jag utgår från att t.ex. tjänstemän på Näringsdepartementet har när det gäller de här vägarna, till de olika intressenter som skall bedöma förutsättningarna på sikt. Det är väl egentligen det som jag efterlyser, liksom en positiv inställ-

ning och möjligheter till resonemang med Näringsdepartementet – inte om affärsmässiga bedömningar utan om framtiden och om en förbättrad sysselsättning och industripolitik.

Prot. 1992/93:50
12 januari 1993

Svar på frågor

Anf. 52 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Det är vad vi i princip sysslar med hela dagarna. Självfallet förmedlar vi alltså förfrågningar till rätt instans. Normalt sköts detta via utvecklingsfonder, länsstyrelser eller arbetsförmedlingar, som ser till att man kommer någorlunda rätt när det gäller de instanser som har möjligheter att pröva en affärsmöjlighet och som har kapital och kompetens för resp. fall, om det anses vara ett bra och utvecklingsbart projekt.

Sedan något om varven. Det beslut som nu gäller inom EG är det som gällde också när vi fattade beslut här i kammaren 1989. Det beslutet löper ut i slutet av detta år. Man väntar på någon form av besked om hur EG-området kommer att göra inför framtiden. Det är det beskedet som vi med största vaksamhet avvaktar. Vi är inte betjänta av att stater i Europa konkurrerar med olika former av statssubventioner till olika slags varv. Det är ingen i längden betjänt av.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Hänvisning av ärenden till utskott m.m.

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1992/93:152 till arbetsmarknadsutskottet

Föredrogs och lades till handlingarna
Skrivelse
1992/93:103

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1992/93:153 till arbetsmarknadsutskottet

Motion
1992/93:Fi90 till finansutskottet

11 § Meddelande om ändrad partigruppstillhörighet

Från John Andersson (v) hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Härmed tillkännages att jag lämnat Vänsterpartiet och dess riksdagsgrupp. Mitt uppdrag som riksdagsledamot kommer tills vidare att utövas som partilös.

Skrivelsen lades till handlingarna.

12 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 11 januari

1992/93:313 av *Carl-Johan Wilson* (fp) till försvarsministern om skyldigheten att fullgöra värnplikt:

Massmedia har spridit information om ett värnpliktsärende vars handläggning torde uppröra de flesta. En 42-årig värnpliktig lantbrukare, som fullföljt militär grundutbildning samt en repetitionsövning, ändrade attityd till användning av vapen. Han begärde vapenfri tjänst, blev inkallad och begärde uppskov med den utbildningen men fick avslag. Eftersom hans produktion som lantbrukare krävde hans närvaro, fann han ingen annan möjlighet än att utebli från utbildningen. Det var givetvis en i princip olaglig handling. De flesta iakttagare av detta ärendes handläggning torde dock anse att den värnpliktiges militära grundutbildning borde vara tillräcklig insats i värnpliktssystemet och att mannen i stället för inkallelse till ny vapenfri utbildning borde ha krigsplacerats i sin civila uppgift som lantbrukare.

Avser försvarsministern att vidta några åtgärder för att möjliggöra en mer förnuftig hantering av liknande ärenden i fortsättningen?

1992/93:314 av *Gunhild Bolander* (c) till statsrådet Bo Lundgren om tullens resurser på Gotland:

När den socialdemokratiska regeringen i budgetpropositionen 1990 föreslog en förändrad organisation inom Tullverket, så innebar det för Gotlands del nästan en halvering av antalet tjänster, från 12 till 7 tjänster.

Både från länsstyrelse och från riksdagsledamöter kom kraftiga protester, eftersom vi kunde förutse den situation som nu är verklighet, nämligen en starkt ökad smuggling från öst, Baltikum och Ryssland. Sprit, cigaretter, narkotika och vapen förs i land på Gotland i en utsträckning som nuvarande organisation inte kan klara.

Jag vill därför fråga statsrådet Bo Lundgren om regeringen är beredd att vidta några åtgärder för att tullen på Gotland skall kunna fullgöra sitt uppdrag.

1992/93:315 av *Carl-Johan Wilson* (fp) till näringsministern om gymnasieutbildningen och industrins rekryteringsbehov:

Industrins rekryteringsbehov tycks inte motsvaras av intresse hos sökande

till gymnasieskolan. Exempel: Jönköpings gymnasierregion har ca 130 000 invånare. Regionen är en av Sveriges industritätaste med bl.a. stor andel verkstadsindustri. Vid nu aktuellt provval till gy-skolan valde endast 18 elever – av ca 1700 – industriprogrammet i första hand. Av dessa har endast 5 elever preliminärt anmält intresse för inriktning Industri i årskurs 2. Om antalet platser på gymnasieskolans program anpassas till elevernas önskemål, skulle det enligt detta exempel få mycket negativa konsekvenser för näringslivets rekryteringsmöjligheter i Jönköpingsregionen. Jag är medveten om att utbildningsministern har ansvar för gymnasieskolan, men jag finner det angeläget att även näringsministern medverkar för att stärka industrins möjligheter att rekrytera utbildade medarbetare. Därför ställs frågan till näringsministern:

I vilken utsträckning kan regeringen – genom näringsministern – medverka till att popularisera utbildning för industrin?

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.17.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Tisdagen den 12 januari

1 §	Avsägelse	1
2 §	Anmälan om kompletteringsval till Riksdagens revisorer och till vissa utskott	1
3 §	Meddelande om svar på interpellation	2
4 §	Svar på fråga 1992/93:311 om neutralitetspolitiken	2
	Statsminister Carl Bildt (m)	
	Pär Granstedt (c)	
5 §	Svar på fråga 1992/93:302 om sysselsättningen i Uddevalla kommun	6
	Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
	Lennart Nilsson (s)	
6 §	Svar på frågorna 1992/93:309 och 310 om Israels deportation av vissa palestinier	9
	Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
	Kent Carlsson (s)	
	Berndt Ekholm (s)	
7 §	Svar på fråga 1992/93:299 om avveckling av kärnkraften	13
	Miljöminister Olof Johansson (c)	
	Annika Åhnberg (-)	
	Talmannen	
8 §	Svar på fråga 1992/93:308 om ändrad tjänstgöringsort för officerare i flygvapnet	18
	Försvarsminister Anders Björck (m)	
	Lars Stjernkvist (s)	
9 §	Svar på fråga 1992/93:300 om industripolitiken och sysselsättningen	19
	Näringsminister Per Westerberg (m)	
	Lennart Nilsson (s)	
10 §	Hänvisning av ärenden till utskott m.m.	23
11 §	Meddelande om ändrad partigruppstillhörighet	23
12 §	Anmälan om frågor	
	1992/93:313 av Carl-Johan Wilson (fp) om skyldigheten att fullgöra värnplikt	24
	1992/93:314 av Gunhild Bolander (c) om tullens resurser på Gotland	24
	1992/93:315 av Carl-Johan Wilson (fp) om gymnasieutbildningen och industrins rekryteringsbehov	24

